

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΟΠΟΥΖΑ ΒΙΚΥ¹

«Ο Μάξιμος είναι δυνατός»

Θεοδώρα Κατσιφή

Εικονογράφηση: Πέτρος Μπουλούμπασης

Εκδόσεις: Καλειδοσκόπιο, 2025

«Ο Μάξιμος δεν φοβάται τίποτα και όλοι τον φοβούνται». Η αφηγηματική φωνή μας παρουσιάζει μια αδιαμφισβήτητη θέση: Ο Μάξιμος δεν φοβάται κανέναν κι όλοι τον φοβούνται. Άλλωστε το λέει και το όνομά του, είναι ο μεγαλύτερος, ο δυνατός, ο μάχιμος. Κι αμέσως μετά, μαθαίνουμε και γιατί είναι δυνατός: σπρωξίματα, τρικλοποδιές, ανυπακοή. Πόσο δυνατός νιώθει ο Μάξιμος ανεβασμένος ψηλά πάνω στην καρέκλα του! Στο σημείο αυτό, που έχουμε δεχτεί αυτή την θέση ως αληθινή, έρχεται η ανατροπή. Στο επόμενο σαλόνι βλέπουμε τον Μάξιμο σαν ένα μικρούλη ποντικό, χαμηλά, κάτω από το τραπέζι και απέναντί του να στέκονται τα επιβλητικά, σταθερά πόδια του μπαμπά. *«Ο Μάξιμος νιώθει σαν μικρός ποντικός μπροστά του»*, ο Μάξιμος φοβάται τον μπαμπά του και τα χρώματα αλλάζουν.

Το βιβλίο πραγματεύεται μια ιστορία ενδοοικογενειακής βίας. Ο μόνιμα θυμωμένος πατέρας, που μοιάζει με άγρια αρκούδα, το κρύο και σκοτεινό, χωρίς χαρά σπίτι. Η μοναξιά. Η Κατσιφή δεν κατονομάζει την κακοποίηση, αλλά με μαεστρία, λιτότητα και προσεκτικά επιλεγμένες λέξεις δείχνει όσα θέλει να μας πει, χωρίς να φλυαρεί ή να δίνει έτοιμα νοήματα. Τα παιδιά – αναγνώστες καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά και να συνεχίσουν την ανάγνωση πέρα από τις λέξεις και τις εικόνες, μέχρι το σημείο που νιώθουν άνετα και μπορούν. Μέχρι εκεί που οι εμπειρίες και η ψυχική τους αντοχή τους το επιτρέπει.

Ένα εξαιρετικό παράδειγμα της ελευθερίας στην πρόσληψη που δίνει το βιβλίο αποτελεί το δισέλιδο με τη μητέρα να στέκεται μπροστά στον καθρέφτη καθώς εμείς διαβάζουμε πως *«η μαμά λέει σε όλους πόσο αφηρημένη και αδέξια είναι. Όμως ο Μάξιμος δεν την έχει δει ποτέ να χτυπάει πουθενά»*. Δεν είναι βέβαιο ότι όλοι θα καταλάβουν γιατί η μαμά δηλώνει αδέξια. Τα παιδιά θα δώσουν τις δικές τους ερμηνείες και τελικά θα κάνουν τις δικές τους προσωπικές αναγνώσεις.

¹ Η Βίκυ Τοπούζα είναι δασκάλα και υποψήφια διδάκτωρ στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΑΠΘ, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Διδακτική της Γλώσσας (ΑΠΘ) και στο Παιδικό Βιβλίο (Παν. Αιγαίου).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί και η συμβολική χρήση των ζώων· ο ποντικός και η άγρια αρκούδα. Μας οδηγούν συνειρμικά σε συμπεράσματα για το μέγεθος, τη δυναμική, την ποιότητα της προσωπικότητας των ηρώων, την μεταξύ τους σχέση. Ήδη από το εξώφυλλο του βιβλίου βλέπουμε τον Μάξιμο με πρόσωπο αρκούδας, αλλά και στο εσώφυλλο αρκουδίσια πατημασιές που μεγαλώνουν και μικραίνουν καθώς απομακρύνεται ή έρχεται κοντά μας. Δε μπορούμε να μην σκεφτούμε τα γλυκά αρκουδάκια που παίρνουμε αγκαλιά το βράδυ σε αντιπαραβολή με τις άγριες αρκούδες που συναντούμε στο δάσος και μοιάζουν τόσο απειλητικές. Όπως ακριβώς και ο μπαμπάς του Μάξιμου. Μπαίνουμε κι εμείς σε κατάσταση συναγερμού, κρυμμένοι σε μια σκοτεινή ποντικότρυπα. Ένα ακόμα σημείο που αξίζει να σταθούμε είναι η γραμματοσειρά που δεν μένει πάντα ίδια. Ήδη από το εξώφυλλο, ο τίτλος μοιάζει γραμμένος από το παιδικό χέρι του Μάξιμου. Άραγε πριν ή μετά τη γαλήνη; Κάποιες φορές το κείμενο είναι γραμμένο με κεφαλαία γράμματα και φωνάζει αυτά που πρέπει να ακούσουμε δυνατά, είτε γιατί πλημμυρίζουν από συναίσθημα «ΓΙΑΤΙ;», είτε γιατί θέλουν θάρρος και τόλμη για να ειπωθούν «ΩΣ ΕΔΩ».

Ο Μπουλούμπας καθορίζει μέσω των χρωμάτων τον συναισθηματικό κόσμο του ήρωα. Σκούρα καθώς φοβάται, φωτεινά και με ένταση, όταν έρχεται η κάθαρση και η γαλήνη. Άλλες φορές βλέπουμε από μακριά το σκηνικό κι άλλες από την σκοπιά του Μάξιμου. Γρήγορες εναλλαγές, παιχνίδι με τα χρώματα και το φως, αλλαγές στο πλάνο και την οπτική γωνία συλλειτουργούν εξάισια με το κείμενο για να μπορέσουν να αποδώσουν όλη την παλέτα των συναισθημάτων που βιώνει ο Μάξιμος και η μητέρα του μέσα στο κακοποιητικό πλαίσιο του σπιτιού τους.

Το βιβλίο προσεγγίζει το ζήτημα της παιδικής κακοποίησης πολύπλευρα. Είναι το παιδί – θύμα που τη βιώνει, αλλά και τη μεταφέρει μιμητικά στο σχολείο ως θύτης. Η φιγούρα της μητέρας, θύμα και η ίδια της κακοποιητικής συμπεριφοράς του πατέρα, κατορθώνει εν τέλει να υψώσει το χέρι της και να φωνάξει «Ως εδώ», να διώξει την αρκούδα στο δάσος. Κι είμαστε και όλοι εμείς που γνωρίζουμε και συναντούμε τον Μάξιμο και τα άλλα παιδιά.

Τα παιδιά – αναγνώστες που ζουν τη βία βλέπουν ότι δεν είναι μόνα, ότι υπάρχει φωνή και τρόπος να γίνουν ορατά. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλον αγάπης παρατηρούν, νιώθουν, καταλαβαίνουν και αποκτούν ενσυναίσθηση. Και όλοι εμείς, που συνοδεύουμε τον Μάξιμο μέσα στις σελίδες, μπορούμε να αναπνεύσουμε μαζί του, να καταλάβουμε τη δύναμη της αντίστασης και της φωνής, ακόμα και όταν έρχεται από ένα μικρό πλάσμα μέσα στο σπίτι, ή από ένα παιδί που κοιτάει τον κόσμο με τα δικά του μάτια.

Στα χέρια μας δεν έχουμε απλώς μια ιστορία για τη βία, αλλά ένα βιβλίο για τη δύναμη να βλέπεις, να νιώθεις, να αντιστέκεσαι και να μιλάς. Αφυπνίζει, συγκινεί και, ταυτόχρονα, σέβεται τον μικρό και τον μεγάλο αναγνώστη. Είναι ένα βιβλίο που δεν ξεχνά στιγμή ότι απευθύνεται σε παιδιά και ταυτόχρονα, μας αγγίζει όλους. Για όλους τους παραπάνω λόγους μπορεί να αποτελέσει ένα ασφαλές πλαίσιο για δύσκολες συζητήσεις.